

Het Europees Referentiekader voor de Talen is officieel volwassen: in 2019 bestaat het 18 jaar. Het ERK, een raamwerk van niveauomschrijvingen, heeft inmiddels een vaste plek in het talenonderwijs. Niet alleen in Nederland maar in heel Europa. Onlangs lanceerde de Raad van Europa een geactualiseerde versie, waarbij de nadruk ligt op taal als communicatiemiddel. Docenten Frans Jouke Brouwer en Katelijne Leijten-Roos vertellen over hun jarenlange ervaring met het ERK en hun kennismaking met de nieuwe versie.

Over zwemdiploma's, judobanden en een nieuwe versie van het ERK

DOOR RENÉ LEVERINK

Frans Jouke Brouwer (Frans Nuborgh College Elburg) en Katelijne Leijten-Roos (KSE Etten-Leur) zijn beiden actief in het kader van *curriculum.nu* (de herijking van curricula) en maken deel uit van het ontwikkelteam moderne vreemde talen. Leijten: 'We richten ons op het doorlopende talenonderwijs van basisschool tot en met de bovenbouw van het voortgezet onderwijs'. Een belangrijk doel van *curriculum.nu* is volgens Brouwer het versterken van de samenhang tussen de verschillende schoolvakken: 'Leerlingen ervaren veel werkdruk. Bovendien zijn er hoge schotten tussen de vakken. Een van onze opdrachten is zorgen dat leerlingen het hele leerproces

meer als een geheel zien. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de afzonderlijke vakken worden afgeschaft, maar er wordt wel gezocht naar kansrijke punten van samenhang. Daarover lopen gesprekken met de ontwikkelgroepen van bijvoorbeeld Nederlands en burgerschap.'

Curriculum.nu en ERK

In hoeverre kan het Europees Referentiekader ondersteuning bieden bij de vernieuwing die *curriculum.nu* nastreeft? Brouwer: 'Omdat het ERK beheersingsniveaus beschrijft, kun je het heel goed gebruiken bij het ontwikkelen van een

nieuw curriculum. Daarvoor moet het vertaald worden naar de Nederlandse situatie. Het ERK is geen lesmethode en ook geen curriculum.' Is het ERK geschikt als stramien voor toetsen en examinering? Leijten: 'Het zou lastig zijn om de niveaus als algemene norm op te leggen, omdat je dan geen differentiatieruimte meer hebt, terwijl het ERK juist dáár zo geschikt voor is. Het is heel mooi voor leerlingen om zelf te kijken waar ze staan, maar ik vind het eng om te zeggen: jij moet aan het eind van het schooljaar op dit of dat niveau zitten. Ik denk dat zoiets meer bij de vervolgopleidingen ligt. Zo zouden er studies kunnen zijn waarvoor studenten voor Engels minimaal C1-niveau moeten hebben, terwijl voor andere vervolgopleidingen B2 genoeg kan zijn. En om Frans te kunnen gaan studeren denk ik dat je toch wel zeker niveau B2 zou moeten hebben. Je ziet ook steeds vaker dat opleidingen bepaalde toelatingstoetsen laten maken, waar een ERK-niveau deel van uitmaakt. Het zou natuurlijk heel mooi zijn als daar op de middelbare school al op gedifferentieerd wordt!'

Vertrouwd

Zowel Brouwer als Leijten werken in hun lespraktijk al jaren met het Europees Referentiekader. Hun leerlingen zijn ermee vertrouwd. 'Die zien de niveaus als een soort zwemdiploma's of banden bij judo. Steeds een stapje hoger. Beginnen bij de basis met de kernvaardigheden, die verder uitbreiden met nieuwe kennis en uiteindelijk je steeds meer in de taal verdiepen, bekwamen en de top proberen te halen. Leerlingen weten precies wat je bedoelt als je zegt dat ze een taak op A2-niveau moeten doen. Ze zijn in staat op basis van de criteria de taak voor te bereiden en uit te voeren. En ze kunnen elkaar daar ook op beoordelen en indien nodig corrigeren. Net zoals ze weten dat je voor een A-diploma drie meter onder water moet kunnen zwemmen, geeft dit een richtlijn van wat er van ze verwacht wordt. Leerlingen hebben vaak het idee dat het gelijk perfect moet zijn. Ze durven geen Frans te praten omdat ze het niet perfect beheersen. Maar voordat je bij judo de zwarte band hebt, moet je heel wat andere kleuren hebben verdiend. Zo is het ook met het leren van de taal. Dankzij het ERK zien leerlingen dat elke stap voorwaarts een succes is. Waarbij je ze graag dat zetje geeft om nét iets beter te presteren.'

Hoge verwachtingen

Gezien hun positieve ervaringen met het huidige ERK hebben Brouwer en Leijten hoge verwachtingen van de nieuwe, uitgebreide versie. De titel: *Common European Framework of Reference for Languages: Companion Volume with new descriptors*. Volgens Daniela Fasoglio, namens SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling, nauw betrokken bij de ontwikkeling van de geactualiseerde ERK-versie, gaat het niet om een vervanging van het vertrouwde ERK, maar om een aanvulling. 'De belangrijkste verrijking zit in de nieuwe schalen van descriptoren. Zo is er een heel nieuwe sectie die de zogenaamde 'mediation' beschrijft. Die term is nogal vreemd in het talenonderwijs. Maar het gaat om allerlei taalactiviteiten die heel herkenbaar zijn in het sociale leven, die informatie in allerlei vormen verwerken om communicatie toegankelijker te maken – denk bijvoorbeeld aan het mondeling uitleggen van geschreven informatie, het samenvatten, het maken van aantekeningen tijdens een lezing en het synthetiseren van verschillende bronnen in een tekst in een andere taal. Dat is immers hoe we talen meestal gebruiken: de schotten tussen de taalvaardigheden worden alleen in de schoolbanken in stand gehouden.'

Zelf nadenken over criteria

Brouwers en Leijten zijn blij met 'mediation' als nieuwe ERK-component: 'Het houdt bijvoorbeeld in dat een leerling niet

18 jaar ERK

- In de syllabi mvt vmbo, havo en vwo van het College voor Toetsen en Examens worden toetsspecificaties en niveaus in het perspectief van het ERK beschreven. De CvTE prestatie-eisen bij het Centraal Examen worden naast de ERK-niveaus gelegd.
- De meest gebruikte taalmethodes zijn geijkt aan de niveaus van het ERK.
- Het Nederlandse portaal www.erk.nl trekt jaarlijks ruim 150.000 unieke bezoekers die de website gebruiken.
- De internationale certificaten voor Engels, Duits, Frans en Spaans worden op middelbare scholen steeds populairder.

alleen een paar Franse teksten léést, maar daar ook iets over vertelt of schrijft. Dat is heel simpel in de praktijk uit te voeren. Leerlingen kunnen makkelijk zelf een tekst zoeken over een thema dat hen aanspreekt. Vervolgens leren ze hoe ze daar iets over kunnen presenteren of hoe ze er een reactie op kunnen schrijven. De resultaten worden met andere leerlingen gedeeld en besproken. Met behulp van de nieuwe descriptoren kunnen ze zelf nadenken over de kwaliteitscriteria voor die talige interactie. Waarom vinden ze tekst A beter dan tekst B?'

Taal als instrument

Net zo interessant is volgens Fasoglio de ruimte die de *Companion volume* geeft aan meertaligheid en aan een meerzijdige benadering van het talenonderwijs: vergelijking tussen talen en culturen, interculturele communicatie, en de inzet van de eigen talenkennis om een tekst in een andere taal te begrijpen, in een nieuwe taal te communiceren of een nieuwe taal te leren. Fasoglio: 'De *Companion volume* probeert het belang van talen in de maatschappij en voor de persoonlijke ontwikkeling sterker aan het licht te brengen en legt de focus op taal als instrument voor actie, samenwerking en communicatie. Een poging om de sleutelrol van talen te erkennen in de huidige samenleving, en dus ook in het onderwijs, als middel om internationaal begrip te bevorderen.'

Herwaardering

De *Companion Volume* komt op een moment waarop in Nederland vanuit verschillende podia wordt gepleit voor een herwaardering van het talenonderwijs. Het aantal studenten in de talenstudies neemt af. Er is een lerarentekort. Taalvakken worden vaak gekozen omdat ze als 'makkelijke' vakken gezien worden, en niet door echte belangstelling. Een modernisering van de talencurricula kan bijdragen aan het promoten van het leren van talen op school. De *Companion Volume* kan daartoe een nuttig instrument zijn. De komende twee jaar wordt het vernieuwde ERK uitgetoetst in zo'n dertig pilotprojecten in verschillende Europese landen. De bruikbaarheid van de nieuwe schalen wordt op scholen en lerarenopleidingen getest. Intussen zet SLO een leernetwerk op met talenleraren in het vo en leerkrachten in het po om te verkennen of en hoe de nieuwe descriptoren van het ERK een meerwaarde kunnen hebben in de talenlessen. ●

Wie nieuwsgierig is geworden en wil deelnemen aan het leernetwerk, kan zich aanmelden bij de projectleider Daniela Fasoglio, d.fasoglio@slo.nl